

Tabela nr 4 do zał. Nr 1
z wykonania budżetu gminy Łodygowice
za 2013 r.

w złotych

Wydatki na programy i projekty realizowane ze środków budżetu UE oraz niepodlegające zwrotowi środki z pomocy udzielanej przez państwa członkowskie Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) i innych środków ze źródeł zagranicznych nie podlegających zwrotowi

Wykonanie za 2013 r.

Lp.	Projekt - okres realizacji	Nazwa i cel programu, projektu lub zadania	Jednostka organizacyjna odpowiedzialna za realizację lub koordynująca wykonywanie programu lub zadania	Wydatki w okresie realizacji projektu* (całkowita wartość projektu) (6+7+8+9+10+11)	Plan na 31.12.2013 r.					Wydatki z budżetu UE	Wydatki razem (13+14+15+16+17+18)	Wykonanie na 31.12.2013 r.					Środki z budżetu UE
					Środki z budżetu krajowego**							Środki z budżetu krajowego**					
					Własne	Własne-wniosek		Pozostałe środki z budżetu krajowego				Własne	Własne-wniosek		Pozostałe środki z budżetu krajowego		
					N	"6"	"9"	"7"	"9"			N	"6"	"9"	"7"	"9"	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1.1	Wydatki majątkowe:	x	Urząd Gminy	2 646 848,39	190 483,00	730 919,39	0,00	1 725 446,00	0,00	0,00	1 303 092,32	190 299,44	288 102,08	0,00	824 690,80	0,00	0,00
	2012 r.			128 142,39	0,00	128 142,39	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2013 r.			1 303 620,00	190 483,00	288 191,00	0,00	824 946,00	0,00	0,00	1 303 092,32	190 299,44	288 102,08	0,00	824 690,80	0,00	0,00
	2014 r.***			1 215 086,00	0,00	314 586,00	0,00	900 500,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Program:	Program Szwajcarko - polski program współpracy															
	Priorytet:	Środowisko i infrastruktura															
	Nazwa	Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych poprzez modernizację budynku Zespołu Szkół Specjalnych oraz budowę Centrum Integracji Kulturalnej w Łodygowicach															
	Cel	Obniżenie dysproporcji społecznych w terenach wiejskich poprzez stworzenie warunków do uczenia się i rozwoju dla osób upośledzonych															
1.2	Wydatki majątkowe:	x	Urząd Gminy	944 681,48	0,00	0,00	0,00	802 979,26	141 702,22	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2013 r.			0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2014 r.***			925 223,08	0,00	0,00	0,00	786 439,62	138 783,46	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2015 r.***			19 458,40	0,00	0,00	0,00	16 539,64	2 918,76	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Program:	Innowacyjna Gospodarka															

Lp.	Projekt - okres realizacji	Nazwa i cel programu, projektu lub zadania	Jednostka organizacyjna odpowiedzialna za realizację lub koordynująca wykonywanie programu lub zadania	Wydatki w okresie realizacji projektu* (całkowita wartość projektu) (6+7+8+9+10+11)	Plan na 31.12.2013 r.						Wydatki razem (13+14+15+16+17+18)	Wykonanie na 31.12.2013 r.					
					Środki z budżetu krajowego**					Środki z budżetu UE		Środki z budżetu krajowego**					Środki z budżetu UE
					Własne	Własne-wniosek		Pozostałe środki z budżetu krajowego				Własne	Własne-wniosek		Pozostałe środki z budżetu krajowego		
						N	"6"	"9"	"7"				"9"	N	"6"	"9"	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
	Priorytet:	Priorytet 8. - Społeczeństwo informacyjne - zwiększenie innowacyjności gospodarki															
	Działanie:	Działanie 8.3. - Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu elnclusion															
	Nazwa	E_ Integracja w gminie Łodygowice - kontynuacja															
	Cel	Umożliwienie dostępu do Internetu osobom zagrożonych wykluczeniem cyfrowym ze względu na trudną sytuację materialną lub niepełnosprawności															
1.3.	Wydatki majątkowe:	x	Urząd Gminy	658 723,45	144 311,05	0,00	104 412,40	0,00	0,00	410 000,00	25 996,20	25 996,20	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2013 r.			25 996,20	25 996,20	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	25 996,20	25 996,20	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2014 r.***			632 727,25	118 314,85	0,00	104 412,40	0,00	0,00	410 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Program:	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich															
	Priorytet:	Działanie 413 Odnowa i Rozwój Wsi															
	Nazwa	Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju dla operacji, które odpowiadają warunkom przyznania pomocy															
	Cel	Turystyczne zagospodarowanie placu przy remizie OSP i działki 1109/1 nad Jeziorem Żywieckim w Zarzeczcu															
I.	RAZEM wydatki majątkowe	X		4 250 253,32	334 794,05	730 919,39	104 412,40	2 528 425,26	141 702,22	410 000,00	1 329 088,52		288 102,08				0,00
	z tego:																
	2012 r.			128 142,39	0,00	128 142,39	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2013 r.			1 329 616,20	216 479,20	288 191,00	0,00	824 946,00	0,00	0,00	1 329 088,52	216 295,64	288 102,08	0,00	824 690,80	0,00	0,00
	2014 r.***			2 773 036,33	118 314,85	314 586,00	104 412,40	1 686 939,62	138 783,46	410 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2015 r.***			19 458,40	0,00	0,00	0,00	16 539,64	2 918,76	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Lp.	Projekt - okres realizacji	Nazwa i cel programu, projektu lub zadania	Jednostka organizacyjna odpowiedzialna za realizację lub koordynująca wykonywanie programu lub zadania	Wydatki w okresie realizacji projektu* (całkowita wartość projektu) (6+7+8+9+10+11)	Plan na 31.12.2013 r.						Wydatki razem (13+14+15+16+17+18)	Wykonanie na 31.12.2013 r.					
					Środki z budżetu krajowego**					Środki z budżetu UE		Środki z budżetu krajowego**					Środki z budżetu UE
					Własne	Własne-wniosek		Pozostałe środki z budżetu krajowego				Własne	Własne-wniosek		Pozostałe środki z budżetu krajowego		
					N	"6"	"9"	"7"	"9"			N	"6"	"9"	"7"	"9"	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
2.1	Wydatki bieżące:	x	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	648 867,34	0,00	0,00	74 093,37	351 221,66	38 019,88	185 532,43	110 645,37	0,00	0,00	13 900,00	94 886,26	1 859,11	0,00
	2008 r.			66 180,63	0,00	0,00	6 948,97	0,00	2 978,15	56 253,51	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2009 r.			152 585,58	0,00	0,00	16 462,49	0,00	6 844,17	129 278,92	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2010 r.			123 750,56	0,00	0,00	13 678,06	90 880,66	19 191,84	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2011 r.			100 261,85	0,00	0,00	10 527,49	85 222,58	4 511,78	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2012 r.***			70 864,36	0,00	0,00	8 950,00	60 126,12	1 788,24	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2013 r.***			135 224,36	0,00	0,00	17 526,36	114 992,30	2 705,70	0,00	110 645,37	0,00	0,00	13 900,00	94 886,26	1 859,11	0,00
Program:		Program Operacyjny kapitał Ludzki 2007-2013															
Priorytet:		Priorytet 7. Promocja integracji społecznej															
Działanie:		Działanie 7.1.Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji pomocy społecznej															
Nazwa		Kapitał Ludzki - Aktywizacja zawodowa szansą dla mieszkańców gminy Łodygowice zagrożonych wykluczeniem społecznym															
Cel		Integracja ze społeczeństwem															
2.2	Wydatki bieżące:	x	Urząd Gminy	563 609,44	0,00	0,00	17 081,66	464 548,62	81 979,16	0,00	100 344,65	0,00	0,00	6 644,98	79 644,71	14 054,96	0,00
	2010 r.			9 150,00	0,00	0,00	9 150,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00				0,00
	2011r.			201 011,12	0,00	0,00	0,00	170 859,46	30 151,66	0,00	0,00	0,00	0,00				0,00
	2012 r.***			247 402,89	0,00	0,00	0,00	210 292,45	37 110,44	0,00	0,00	0,00	0,00				0,00
	2013 r. .***			106 045,43	0,00	0,00	7 931,66	83 396,71	14 717,06	0,00	100 344,65	0,00	0,00	6 644,98	79 644,71	14 054,96	0,00
Program:		Innowacyjna Gospodarka															

Lp.	Projekt - okres realizacji	Nazwa i cel programu, projektu lub zadania	Jednostka organizacyjna odpowiedzialna za realizację lub koordynująca wykonywanie programu lub zadania	Wydatki w okresie realizacji projektu* (całkowita wartość projektu) (6+7+8+9+10+11)	Plan na 31.12.2013 r.						Wydatki razem (13+14+15+16+17+18)	Wykonanie na 31.12.2013 r.					
					Środki z budżetu krajowego**					Środki z budżetu UE		Środki z budżetu krajowego**					Środki z budżetu UE
					Własne	Własne-wniosek		Pozostałe środki z budżetu krajowego				Własne	Własne-wniosek		Pozostałe środki z budżetu krajowego		
						N	"6"	"9"	"7"				"9"	N	"6"	"9"	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
	Priorytet:	Priorytet 8. - Społeczeństwo informacyjne - zwiększenie innowacyjności gospodarki															
	Działanie:	Działanie 8.3. - Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu elnclusion															
	Nazwa	E - Integracja w gminie Łodygowice															
	Cel	Stymulowanie działań o charakterze społecznym i gospodarczym osób zagrożonych wykluczeniem cyfrowym z powodu trudnej sytuacji ekonomicznej lub niepełnosprawności, poprzez zapewnienie bezpłatnego dostępu do Internetu 200 gospodarstwom domowym w gminie Łodygowice															
2.3.	Wydatki bieżące:	x	Urząd Gminy	391 040,00	0,00	39 104,00	0,00	351 936,00	0,00	0,00	235 858,73	0,00	23 589,60	0,00	212 269,13	0,00	0,00
	2012 r.			64 709,38	0,00	6 470,94	0,00	58 238,44	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2013 r.			326 330,62	0,00	32 633,06	0,00	293 697,56	0,00	0,00	235 858,73	0,00	23 589,60	0,00	212 269,13	0,00	0,00
	Program:	Fundusz Partnerski Grantu Blokowego Szwajcarsko - polskiego Programu Współpracy															
	Nazwa	Współpraca i wymiana doświadczeń specjalistów z Kantonu Vaud i Gminy Łodygowice szansą na zrównowagony rozwój i równy dostęp dzieci i młodzieży niepełnosprawnej do życia społeczności lokalnej i pozalokalnej - Zespół Szkół Specjalnych w Łodygowicach															
	Cel	Tworzenie i wzmocnienie partnerstw w szczególności poprzez wdrażanie wspólnych działań w określonych obszarach tematycznych przez polskie i szwajcarskie jednostki samorządowe w celu promowania i wymiany najlepszych praktyk															
2.4.	Wydatki bieżące:	x	Urząd Gminy	45 848,00	0,00	0,00	0,00	38 970,80	6 877,20	0,00	29 036,53	0,00	0,00	0,00	25 249,50	3 787,03	0,00
	2012 r.			16 142,70	0,00	0,00	0,00	13 721,30	2 421,40	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2013 r.			29 705,30	0,00	0,00	0,00	25 249,50	4 455,80	0,00	29 036,53	0,00	0,00	0,00	25 249,50	3 787,03	0,00
	Program:	Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013															
	Priorytet:	IX. Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach															
	Działanie:	Działanie 9.5. Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich															
	Nazwa	Przyszłość dla zdolnych															
	Cel	Stworzenie optymalnych warunków rozwoju edukacji młodzieży przejawiającej zdolności sportowe, plastyczne oraz językowe dla 60 uczniów w tym 32 dziewcząt i 28 chłopców z Gimnazjum w Pietrzykowicach w trakcie 8 miesięcy projektu															

Lp.	Projekt - okres realizacji	Nazwa i cel programu, projektu lub zadania	Jednostka organizacyjna odpowiedzialna za realizację lub koordynująca wykonywanie programu lub zadania	Wydatki w okresie realizacji projektu* (całkowita wartość projektu) (6+7+8+9+10+11)	Plan na 31.12.2013 r.						Wydatki razem (13+14+15+16+17+18)	Wykonanie na 31.12.2013 r.					
					Środki z budżetu krajowego**					Środki z budżetu UE		Środki z budżetu krajowego**					Środki z budżetu UE
					Własne	Własne-wniosek		Pozostałe środki z budżetu krajowego				Własne	Własne-wniosek		Pozostałe środki z budżetu krajowego		
					N	"6"	"9"	"7"	"9"			N	"6"	"9"	"7"	"9"	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
2.5.	Wydatki bieżące:	x	Urząd Gminy	327 494,00	0,00	0,00	0,00	278 369,89	49 124,11	0,00	63 000,00	0,00	0,00	0,00	53 550,00	9 450,00	0,00
	2013 r.			64 600,00	0,00	0,00	0,00	54 910,00	9 690,00	0,00	63 000,00	0,00	0,00	0,00	53 550,00	9 450,00	0,00
	2014 r.***			196 044,00	0,00	0,00	0,00	166 637,40	29 406,60	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2015 r.***			66 850,00	0,00	0,00	0,00	56 822,49	10 027,51	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Program:		Innowacyjna Gospodarka															
Priorytet:		Priorytet 8. - Społeczeństwo informacyjne - zwiększenie innowacyjności gospodarki															
Działanie:		Działanie 8.3. - Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu eInclusion															
Nazwa		E - Integracja w gminie Łodygowice - kontynuacja															
Cel		Umożliwienie dostępu do Internetu osobom zagrożonych wykluczeniem cyfrowym ze względu na trudną sytuację materialną lub niepełnosprawności															
2.6.	Wydatki bieżące:	x	Urząd Gminy	449 520,00	0,00	0,00	35 961,60	382 092,00	31 466,40	0,00	220 926,34	0,00	0,00	17 674,11	187 787,39	15 464,84	0,00
	2012 r.			69 711,93	0,00	0,00	5 576,95	59 255,14	4 879,84	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2013 r.			221 758,07	0,00	0,00	17 740,65	188 494,36	15 523,06	0,00	220 926,34	0,00	0,00	17 674,11	187 787,39	15 464,84	0,00
	2014 r.***			158 050,00	0,00	0,00	12 644,00	134 342,50	11 063,50	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Program:		Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013															
Priorytet:		IX. Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach															
Działanie:		9.1. Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty															
Poddziałanie		Wszechstronna edukacja uczniów Zespołu Szkół w Pietrzykowicach															
Nazwa		Wszechstronna edukacja uczniów Zespołu Szkół w Pietrzykowicach															
Cel		Wyrównywanie szans edukacyjnych, zmniejszenie dysproporcji w osiągnięciach edukacyjnych oraz stworzenie optymalnych warunków rozwoju edukacji młodzieży															
2.7.	Wydatki bieżące:	x	Urząd Gminy	83 500,00	500,00	0,00	4 150,00	70 550,00	8 300,00	0,00	500,00	500,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Lp.	Projekt - okres realizacji	Nazwa i cel programu, projektu lub zadania	Jednostka organizacyjna odpowiedzialna za realizację lub koordynująca wykonywanie programu lub zadania	Wydatki w okresie realizacji projektu* (całkowita wartość projektu) (6+7+8+9+10+11)	Plan na 31.12.2013 r.						Wydatki razem (13+14+15+16+17+18)	Wykonanie na 31.12.2013 r.					
					Środki z budżetu krajowego**					Środki z budżetu UE		Środki z budżetu krajowego**					Środki z budżetu UE
					Własne	Własne-wniosek		Pozostałe środki z budżetu krajowego				Własne	Własne-wniosek		Pozostałe środki z budżetu krajowego		
					N	"6"	"9"	"7"	"9"			N	"6"	"9"	"7"	"9"	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
	2013 r.			500,00	500,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	500,00	500,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2014 r.***			83 000,00	0,00	0,00	4 150,00	70 550,00	8 300,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Program:	Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej 2007-2013 Republika Czeska - Rzeczpospolita Polska															
	Priorytet:	Wsparcie inicjatyw lokalnych (mikroprojekty)															
	Nazwa	Wspólna strategia szansą lepszego rozwoju															
	Cel	Zaciśnienie kontaktów ze Związkiem Mikroregion Żermanickie a Terlicke prehrady - promocja gmin objętych związkiem															
2.8.	Wydatki bieżące:	x	Urząd Gminy	6 720,00	0,00	1 739,00	0,00	4 981,00	0,00	0,00	1 370,00	0,00	354,69	0,00	1 015,31	0,00	0,00
	2013 r.			1 495,00	0,00	387,00	0,00	1 108,00	0,00	0,00	1 370,00	0,00	354,69	0,00	1 015,31	0,00	0,00
	2014 r.***			5 225,00	0,00	1 352,00	0,00	3 873,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Program:	Szwajcarsko - Polski Program Współpracy															
	Priorytet:	Środowisko i infrastruktura															
	Nazwa	Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych poprzez modernizację budynku Zespołu Szkół Specjalnych oraz budowę Centrum Integracji Kulturalnej w Łodygowicach - promocja projektu															
	Cel	Obniżenie dysproporcji społecznych w terenach wiejskich poprzez stworzenie warunków do uczenia się i rozwoju dla osób upośledzonych															
2.11	Wydatki bieżące:	x	Urząd Gminy	4 254,00	0,00	0,00	4 254,00	0,00	0,00	0,00	159,00	0,00	0,00	159,00	0,00	0,00	0,00
	2013 r.			1 030,00	0,00	0,00	1 030,00	0,00	0,00	0,00	159,00	0,00	0,00	159,00	0,00	0,00	0,00
	2014 r.***			3 224,00	0,00	0,00	3 224,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Program:	Program Operacyjny Pomoc Techniczna 2007-2013															
	Nazwa	Program Rozwoju Subregionu Południowego Województwa Śląskiego. Plan zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych - dofinansowanie z EFRR															
	Cel	Wzmocnienie współpracy między jednostkami samorządu terytorialnego koniecznych do realizacji wspólnych działań na obszarze funkcjonalnym															
2.	Razem wydatki bieżące:	x		2 520 852,78	500,00	40 843,00	135 540,63	1 942 669,97	215 766,75	185 532,43	761 840,62	500,00	23 944,29	38 378,09	654 402,30	44 615,94	0,00

Lp.	Projekt - okres realizacji	Nazwa i cel programu, projektu lub zadania	Jednostka organizacyjna odpowiedzialna za realizację lub koordynująca wykonywanie programu lub zadania	Wydatki w okresie realizacji projektu* (całkowita wartość projektu) (6+7+8+9+10+11)	Plan na 31.12.2013 r.						Wydatki razem (13+14+15+16+17+18)	Wykonanie na 31.12.2013 r.					
					Środki z budżetu krajowego**					Środki z budżetu UE		Środki z budżetu krajowego**					Środki z budżetu UE
					Własne	Własne-wniosek		Pozostałe środki z budżetu krajowego				Własne	Własne-wniosek		Pozostałe środki z budżetu krajowego		
					N	"6"	"9"	"7"	"9"			N	"6"	"9"	"7"	"9"	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
	z tego:																
	2008 r.			66 180,63	0,00	0,00	6 948,97	0,00	2 978,15	56 253,51	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2009 r.			152 585,58	0,00	0,00	16 462,49	0,00	6 844,17	129 278,92	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2010 r.			132 900,56	0,00	0,00	22 828,06	90 880,66	19 191,84	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2011			301 272,97	0,00	0,00	10 527,49	256 082,04	34 663,44	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2012			468 831,26	0,00	6 470,94	14 526,95	401 633,45	46 199,92	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2013 r.			886 688,78	500,00	33 020,06	44 228,67	761 848,43	47 091,62	0,00	761 840,62	500,00	23 944,29	38 378,09	654 402,30	44 615,94	0,00
	2014 r.***			445 543,00	0,00	1 352,00	20 018,00	375 402,90	48 770,10	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2015 r.***			66 850,00	0,00	0,00	0,00	56 822,49	10 027,51	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Ogółem (1+2)			6 771 106,10	335 294,05	771 762,39	239 953,03	4 471 095,23	357 468,97	595 532,43	2 090 929,14	500,00	312 046,37	38 378,09	654 402,30	44 615,94	0,00

* wydatki obejmują wydatki bieżące i majątkowe (dotyczące inwestycji rocznych i ujętych w wieloletnim programie inwestycyjnym)

** środki własne jst współfinansowanie z budżetu państwa oraz inne

*** rok 2014 i następne do wykorzystania fakultatywnego